

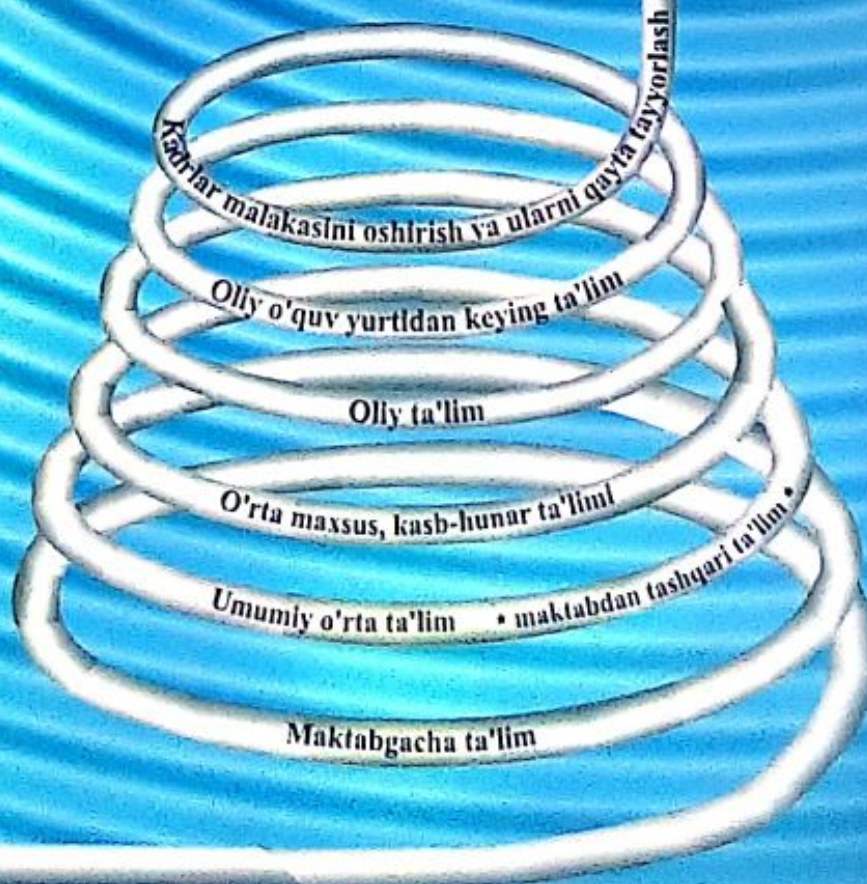
ISSN 2091-5594

UZLUKSIZ TA'LIM

ILMIY-USLUBIY JURNAL

Maxsus son

Toshkent - 2023

T.N.Qori Niyoziy nomidagi O'zbekiston Pedagogika
fanlari ilmiy tadqiqot instituti

UZLUKSIZ TA'LIM

ILMIY-USLUBIY JURNAL

2023
Maxsus son

DJURAYEV Risbay
Bosh muharrir

Jurnal 2001 yildan nashr qilina
boshlangan.

O'z MAAdan 2007 yil 3-yanvar-
da № 0101-tartib raqami bilan
qayta po'yxatdan o'tgan.

Jurnalda e'lon qilingan
maqolalardan iqtibos keltiril-
ganda «Uzluksiz ta'lim»
jurnalidan olinganligi ko'rsa-
tilishi lozim.

Tahrir hay'ati:

Abdug'appon **QIRQIZBOYEV**
Uzoqboy **BEGIMQULOV**
Xolboy **IBRAGIMOV**
Laylo **AXMEDOVA**
Roxatoy **SAFAROVA**
Leyla **DJURAYEVA**
Dono **G'ANIYEVA**
Lobar **QARAXANOVA**
Dusmurod **DJURAYEV**
Baxodir **AKBAROV**
Komiljon **KARIMOV**
Komiljon **GULYAMOV**

Tahririyat manzili:

100027, Toshkent sh.,
Furqat ko'chasi,
174-uy.

O'zPFITI

Tel.: (71)-245-92-34

(93)-503-52-07

e-mail: uzluksiztalim_jurnal@mail.ru

liya_2305@mail.ru

TA'LIM MAZMUNI UZLUKSIZLIGI

- 3 **G.I. Muxamedov**
Pedagogik ta'lim innovasion klaster: uzluksiz ta'limni rivojlantirishning konsepsiyasi
- 8 **L.E. Usarov**
Talabalarining individual ta'lim trayektoriyasi – ta'lim uzluksizligining bosh omili sifatida
- 13 **D.O. Ximmataliyev**
Individual yondashuv asosida o'quvchilarni maqsadli kasbga yo'naltirish masalalari
- 17 **U.I. Mahkamov**
Uzluksiz ta'lim jarayonida tarbiya ishlarini tashkil etish
- 22 **S.B. Qorayev**
Ta'lim va amaliy faoliyat uzluksizligini klaster tondashuv asosida ta'minlash metodologiyasi
- 27 **G.O. Ernazarova**
Texnologik kompetentlikni shakllantirishning uzviyligi va uzluksizligi
- 32 **Y.H. Xodjamkulova**
Uzluksiz ta'limni rivojlantirishning hamkorlik mexanizmlari
- 37 **M.Q. Raxmanova**
Talabalar ijtimoiy kompetentligini rivojlantirishda uzluksiz va individual yondashuvning dolzarbligi
- 42 **Ф.У. Кодирова**
Инклюзив таълимда узвийлик ва узлуksizlikni ta'minlashning pedagogik-psixologik mexanizmlari
- 48 **G.S. Abdullayeva**
Uzluksiz inklyziv ta'limni sifatli ta'minlashda axborot texnologiyalarning o'rni
- 53 **P. Muxommedov**
Uzluksiz ta'lim muassasalarida o'quv jarayoniga nisbatan integratsionlikka oid pedagogik va psixologik qarashlar
- 58 **L. Qodirov**
Pedagogik ta'lim innovatsion klasterining taraqqiyot strategiyasi va uning amalga oshirish mexanizmlari
- 64 **L.E. Ravshanov**
Pedagog kadrlar tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalarida «4+2» shakli bo'cha amaliyot o'tashni tashkil etish
- 68 **Y.YU. Fayzullaeva**
Оптимизация специальных учреждений – как эффективный путь трансформации образования детей с ОВЗ от специального образования к инклюзивному
- 73 **Sh.A. Abdulalilova**
Maxsus pedagogikaga oid fanlarning o'qitilishida uzviylikni ta'minlashning o'ziga xosligi
- 78 **N.J. Eshnaev**
OTMlarda mobil mutaxassis tayyorlash – kasbiy yo'nalganlikning ijtimoiy-pedagogik kafolati ekanligi
- 82 **Sh.X. Kobilova**
Uzluksiz inklyziv ta'lim muammosini xorij tajribasi misolida o'rganish va uning pedagogik tahlili
- 87 **M.F. Qurbonova**
Uzluksiz ta'lim jarayonida zamonaviy yondashuvlar
- 91 **A.R. Raxmonov**
Uzluksiz ta'lim tizimida uslubiy yordam ko'rsatishning pedagogik mobilligi tizimidan foydalanish
- 96 **L.O. Sayfullayeva**
Bo'lajak logopedlarning uzviy kasbiy faoliyatini metodik tizimlashtirishda art texnologiyalarning o'rni
- 102 **O.S. Ishmatova**
Fonetik ritmika mashg'ulotlari asosida o'quvchilarning nutqiy muammolarini bartaraf etish uzviyligini ta'minlash yo'llari
- 107 **N.A. Egamberdiyeva**
Autizm sindromli bolalar bilan yakka ishlashning uzviyligini ta'minlash omillari

TEKNOLOGIK KOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISHNING UZVIYLIGI VA UZLUKSIZLIGI

G.O.ERNAZAROVA,

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
«Umumiy pedagogika» kafedrası mudiri, p.f.d (DSc), prof.*

Ushbu maqolada texnologik kompetentlikni shakllantirish, ta'lim oluvchilarni innovatsion faoliyatga yo'naltirishning uzviyligi va uzluksizligi, ta'lim muassasalaridagi o'quv jarayoniga innovatsion ta'lim va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tatbiq etish, texnologik yondashuv asosida didaktik texnologiyani o'zlashtirish va maqsadli yo'naltirish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: *texnologik kompetentlik, innovatsion faoliyat, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, didaktik texnologiya, texnologik yondashuv, dars jarayoni, ilg'or pedagogik texnologiyalar, o'quv materiallari, axborot, shakl va metodlar.*

В данной статье освещаются вопросы формирования технологической компетентности, преемственности и преемственности ориентации обучающихся на инновационную деятельность, внедрения инновационных образовательных и информационно-коммуникационных технологий в образовательный процесс в образовательных учреждениях, освоения и целенаправленной ориентации дидактической технологии на основе технологического подхода.

Ключевые слова: *технологическая компетентность, инновационная деятельность, информационно-коммуникационные технологии, дидактическая технология, технологический подход, процесс урока, передовые педагогические технологии, учебные материалы, информация, формы и методы.*

This article highlights the issues of formation of technological competence, continuity and continuity of orientation of students to innovative activities, the introduction of innovative educational and information and communication technologies in the educational process in educational institutions, the development and purposeful orientation of didactic technology based on a technological approach.

Key words: *technological competence, innovative activity, information and communication technologies, didactic technology, technological approach, lesson process, advanced pedagogical technologies, educational materials, information, forms and methods.*

Xalqimizning boy intellektual merosi va umumbashariy qadriyatlari, zamonaviy madaniyat, iqtisodiyot, fan, texnika va texnologiyalar assosida yetuk mutaxassislar tayyorlash tizimi ishlab chiqildi va jadal sur'atlar bilan hayotga tatbiq etilmoqda.

Ta'lim oluvchilarda texnologik kompetentlikni shakllantirishda ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalarning roli ortib bormoqda.

Ryepublikamizda taraqqiyoti va bozor iqtisodiyotiga mos ijtimoiy-iqtisodiy siyosatni shakllantirish – zamon talablariga javob beradigan, yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonlari samaradorligini ta'minlovchi kasbiy ta'lim mazmunini takomillashtirishni taqozo etmoqda.

Bu esa o'z navbatida mutaxassislarning texnologik kasbiy kompetentligini shakllantirishga xizmat qiluvchi uzluksiz ta'lim mazmunini yangilash, o'qitishning innovatsion shakl va metodlari, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini amaliyotga keng joriy etish zaruratini shakllantiradi. Shu asosda bugungi kunda ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirishga, ta'lim bosqichlarining o'zaro uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash bo'yicha qator chora tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Ma'lumki, ta'lim muassasalaridagi o'quv-tarbiya jarayonini modernizatsiyalash, mutaxassislar tayyorlash tizimi sifat darajasini oshirishda ta'lim oluvchilarning texnologik kompetentligini rivojlantirish, ularni sohaga oid zamonaviy kasbiy bilim, malaka va ko'nikmalar bilan qurollantirish, ilmiy texnik innovatsiyalardan mustaqil ravishda, ijodiy foydalanish hamda istiqbolli va vazifalarni hal qila olish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim talablardan hisoblanadi.

Ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirishda asosiy omil sifatiga qaralayotgan ta'lim texnologiyalarni ayniqsa, axborot kommunikatsiya texnologiyalarini amaliyotga joriy etishdan, multimediya resurslaridan oqilona foydalanishdan, buning mevasi bo'lgan o'quvchi bilish qobiliyatini o'stirishdan iborat.

O'quvchi dars jarayonida faol harakat qilib, o'zi mustaqil fikr yuritadi. Bunda ta'lim bosqichlarining o'zaro mazmunan bog'liqligi, uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash; oliy ta'limda o'quv jarayonini tashkil etishning ilg'or pedagogik texnologiyalarini joriy qilish, bu borada o'quv – uslubiy majmualar sifatini ta'minlash, pedagogik texnologiyalarni joriy etish; ta'limning axborot-resurs va zamonaviy o'quv adabiyotlari bilan ta'minotini yanada rivojlantirish; mazkur yo'nalishlarda ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bois hozirgi davrda ta'lim samaradorligini oshirish, ta'lim oluvchilarning texnologik kompetentlik darajasini rivojlantirish, ta'lim oluvchilar innovatsion faoliyatga yo'naltirish uchun avvalo, ta'lim muassasalaridagi o'quv jarayoniga innovatsion ta'lim va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tatbiq etish, ilg'or xorijiy tajribalarni o'zlashtirish va maqsadli yo'naltirish dolzarb vazifalar sifatida belgilanadi.

Ta'lim oluvchilarda texnologik kompetentlikni shakllantirishda ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalarning roli ortib bormoqda.

Ryepublikamizda taraqqiyoti va bozor iqtisodiyotiga mos ijtimoiy-iqtisodiy siyosatni shakllantirish – zamon talablariga javob beradigan, yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonlari samaradorligini ta'minlovchi kasbiy ta'lim mazmunini o'takomillashtirishni taqozo etmoqda.

Bu esa o'z navbatida mutaxassislarning texnologik kasbiy kompetentligini shakllantirishga xizmat qiluvchi uzluksiz ta'lim mazmunini yangilash, o'qitishning innovatsion shakl va metodlari, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini amaliyotga keng joriy etish zaruratini shakllantiradi. Shu asosda bugungi kunda ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirishga, ta'lim bosqichlarining o'zaro uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash bo'yicha qator chora tadbirlar amalga o'tirilmogda.

Ma'lumki, ta'lim muassasalaridagi o'quv-tarbiya jarayonini modernizatsiyalash, mutaxassislar tayyorlash tizimi sifat darajasini oshirishda ta'lim oluvchilarning texnologik kompetentligini rivojlantirish, ularni sohaga oid zamonaviy kasbiy bilim, malaka va ko'nikmalar bilan qurollantirish, ilmiy texnik innovatsiyalardan mustaqil ravishda, ijodiy foydalanish hamda istiqbolli va vazifalarni hal qila olish si ko'nikmalarini rivojlantirish muhim talablardan hisoblanadi.

Ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirishda asosiy omil sifatiga qaralayotgan ta'lim texnologiyalarni ayniqsa, axborot kommunikatsiya texnologiyalarini amaliyotga joriy etishdan, multimediya resurslaridan oqilona foydalanishdan, ir buning mevasi bo'lgan o'quvchi bilish qobiliyatini o'stirishdan iborat.

O'quvchi dars jarayonida faol harakat qilib, o'zi mustaqil fikr yuritadi. Bunda ta'lim bosqichlarining o'zaro mazmunan bog'liqligi, uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash; oliy ta'limda o'quv jarayonini tashkil etishning ilg'or pedagogik texnologiyalarini joriy qilish, bu borada o'quv – uslubiy majmualar sifatini ta'minlash, pedagogik texnologiyalarni joriy etish; ta'limning axborot-resurs va zamonaviy o'quv adabiyotlari bilan ta'minotini yanada rivojlantirish; mazkur yo'nalishlarda ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bois hozirgi davrda ta'lim samaradorligini oshirish, ta'lim oluvchilarning texnologik kompetentlik darajasini rivojlantirish, ta'lim oluvchilar innovatsion faoliyatga yo'naltirish uchun avvalo, ta'lim muassasalaridagi o'quv jarayoniga innovatsion ta'lim va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tatbiq etish, ilg'or xorijiy tajribalarni o'zlashtirish va maqsadli yo'naltirish dolzarb vazifalar sifatida belgilanadi.

Hozirgi paytda o'quv materiallari, axborotni ekranda ko'rsatish imkoni vujudga kelishi va rivojlanishi bilan o'quv jarayonida erishilgan yutuqdan foydalanish keng yoyilib bormoqda. Zamonaviy axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga tatbiq etilishi, iqtisodiy samara berish bilan birga ta'limda yangicha o'quv metodlarini keng ravishda qo'llashga imkoniyat yaratib beradi.

Buning natijasida u kompleks didaktik texnologiya deb ham atalmoqda. U:

- o'quvchilarga o'rganayotgan mavzusi, hodisa, jarayon, faoliyat bo'yicha to'liq, ishonchli axborot berish;

- o'quv jarayonida ko'rgazmalilikning rolini oshirish;

- o'quvchilarni xohish, talab, extiyojlarini, qiziqishlarini qondirish;

- o'qituvchining o'quvchilarning bilimini, ko'nikmalarini sinash bilan bog'liq texnik ishlardan ozod qilish, samarali aloqa o'rnatish;

- o'quvchilarni o'zlashtirishi bo'yicha obyektiv xisobot, to'la va uzluksiz nazoratni tashkil etish imkonini beradi.

Ta'lim-tarbiya jarayonidagi inovatsiyalar, ilg'or pedagogik texnologiyalar, yangiliklar, dars o'tishning interfaol usullari o'z o'zida yuqoridan buyruq, ko'rsatma bilan ta'lim jarayoniga kirib kelmaydi. Bu o'qituvchi faoliyati va uning motivatsiyasiga bog'liq bo'lgan jarayondir.

Zamonaviy informatsion texnologiyalarga asoslangan o'quv jarayonida asosiy o'quvchining berilgan murakkab o'quv axborotlaridan osonlik bilan foydalana olishga yordam berish, o'quvchilarni mustaqil ta'lim olish faoliyatiga imkoniyat yaratish vazifalarini bajaradi.

Shularni hisobga olgan holda zamonaviy ta'lim tizimida o'quv jarayoni va unda o'qituvchining ish faoliyatini rejalashtirishga doir ilmiy ishlarni uzluksiz olib borish kerak va bu o'z samarashini ko'rsatadi

Bugungi zamonaviy ta'lim tizimi pedagogdan o'qituvchi va o'quvchi orasidagi o'zaro individual munosabat va zamonaviy axborot texnologiyalari imkoniyatlari ta'sirini faollashtirishni talab etmoqda.

Ta'lim jarayonida zamonaviy informatsion va telakommunikatsion texnologiyalarni faol qo'llash o'quv jarayonida o'qituvchining o'rni, ro'li va pedagogik faoliyatini ma'lum darajada o'zgartirishga olib keladi.

Hozirgi vaqtda asosiy e'tibor zamonaviy informatsion texnologiyalarga asoslangan o'quv jarayoni modelini yaratish va multimediya texnologiyalariga asoslangan elektron darslik, o'quv qo'llanmalarini yaratish muammolari bo'yicha tadqiqotlar olib borilmoqda.

Bo'lajak pedagoglarda texnologik kompetentlikni rivojlantirish Davlat ta'lim standarti asosida o'qitish jarayonini tashkillashtirish ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash vazifasini yuklaydi.

Ushbu vazifalarni amalda joriy etish maqsadi, ta'lim beruvchilarning o'qitishning interfaol metodlarini doimiy o'zlashtirishi bugungi kundagi innovatsion texnologiyalardan xabardor bo'lishi va pedagogik diagnostikani o'zlashtira oladigan izlanuvchi-pedagog bo'lishdir.

Mamlakatimiz rivojlanishining muhim sharti zamonaviy iqtisodiyot, fan, madaniyat, texnika, texnologiya rivoji asosida kadrlar tayyorlashning takomil-lashgan tizimning amal qilishga erishishdir. Ta'limning bugungi vazifasi o'quvchilarni kun sayin oshib borayotgan axborot-ta'lim muhiti sharoitida mustaqil ravishda faoliyat ko'rsata olishga, axborot oqimidan oqilona foydalana-shga o'rgatishdan iborat. Buning uchun ularga uzluksiz ravishda mustaqil izlash imkoniyati va sharoitini yaratib berish zarur.

Ta'limning samaradorligini oshirish va bilimlarni to'la egallashlariga erishish, shaxsning ta'lim diqqat markazida bo'lishini va bo'lajak pedagoglarning mustaqil bilim olishlarini ta'minlash uchun ta'lim muassasalariga yaxshi tayyorgarlik ko'rgan va o'z sohasidagi bilimlarni mustahkam egallashdan tashqari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni va interfaol usullarni biladigan, ulardan o'quv va tarbiyaviy mashg'ulotlarni tashkil etishda foydalana oladigan o'qituvchilar kerak.

Buning uchun, barcha fan o'qituvchilarini innovatsion pedagogik texnologiyalar va interfaol usullar bilan qurollantirish hamda olgan bilimlarini o'quv-tarbiyaviy mashg'ulotlarda qo'llash malakalarini oshirib borish lozim.

Ana shularni e'tiborga olgan holda, texnologik kompetentlikni shakllantiruvchi omillar quydagilardir:

- Dars-munozara;
- Seminar-treninglar;
- Noan'anaviy darslar;
- Sayohat-ekskursiyalar;
- Amaliy darslar.

Shuning uchun, oliy ta'lim muassasalarida tashkil etilayotgan har bir dars nafaqat bo'lajak pedagoglarning pedagogik bilim olishlarini ta'minlashi balki, ularda pedagogik texnologiyalar, interfaol usullar, axborot-kommunikatsiya vositalaridan o'z faoliyatlarida foydalana olish ko'nikmalarini shakllantirishi lozim.

Ta'lim jarayonida pedagogik talablarga mos texnologiyalardan foydalanishni tashkil etish uchun quyidagi omillar muhim hisoblanadi:

– taqdim etilayotgan axborot resurslari ishonchli, tegishli sohaning hozirgi zamon holatiga mos, tizimli va ketma-ket, ko‘rgazmali, amaliyot bilan bog‘langan bo‘lishi;

– taqdimot materiallari ilmiyligi va qabul qilinishi osonligining o‘zaro optimal variantida berilishi;

– taqdimot materiallarining bayon etilishi talabaga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak.

Berilayotgan axborotlar mashg‘ulot mavzusining mazmuniga mos bo‘lishi bilan birga talabalarda zarur ko‘nikma hamda malakalarni shakllantirishni ta‘minlovchi topshiriqlar va vazifalardan tashkil topishi, talabalar o‘zlashtirishi lozim bo‘lgan axborotlar hajmini aniqlashi, ma‘lum bir mantiqiy tizimda taqdim etilishi, uzviylik va uzluksizlik tamoyillariga mos kelishi, nihoyat, tizimlilik tamoyiliga javob bera olishi zarur. Shuningdek, axborotlarning talabalar tayyorgarlik darajasiga mos bo‘lishi maqsadga muvofiq sanaladi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Jo‘rayev R.H., Taylaqov N.I. Axborotlashgan ta‘lim muhiti-o‘qitish samaradorligini oshirish vositasi. Uzluksiz ta‘lim. -2004.- №3. -B. 3-7.

2. G‘ulomov. X.R. Raimov. va boshqalar. «Ta‘lim-tarbiya sifati va qirralari». T.; «Fan va texnologiyalar». 2004. Betlar. 9.

3. Taylaqov N.I. Uzluksiz ta‘lim tizimi uchun informatikadan o‘quv adabiyotlari yangi avlodini yaratishning ilmiy pedagogik asoslari. Monografiya. -T.: «O‘zbekiston milliy entsiklopediyasi» Davlat nashriyoti, 2005. - 160 b.

4. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. - T.: «Fan», 2005. 206 b. 20.

5. Ernazarova G.O. The oretical basis of preparation of future teachers for professional pedagogical activity Academic Research in Educational Sciences, 3(1), 1057-1065. <https://doi.org/10.24412/2181-1385-2022-1-1057-1065>.